

جلب مشارکت شرکت‌های معتبر خارجی برای طرح‌های صادرات‌گرا هدف پتروشیمی است

اشاره:

توسعه صنعت پتروشیمی ایران پس از خاتمه جنگ تحمیلی عراق علیه ایران بار دیگر مدنظر قرار گرفت. تقاضای روزافزون صنایع پایین دست به مواد پتروشیمی موجب بلند که ارزش واردات این بخش تا سطح ۳ میلیارد دلار در سال (پیش از اجرای برنامه اول) افزایش باید. در همین حال بخش قابل توجهی از ظرفیت صنایع پتروشیمی کشور بر اثر حملات نظامی عراق تخریب شده بود. از این رو بازسازی واحدهای موجود و ایجاد واحدهای جدید برای پاسخگویی به نیاز روزافزون بازار داخلی و نیز مزیت‌های موجود برای توسعه این صنعت جهت رشد صادرات غیرنفتی، برنامه‌ریزی توسعه آن را توجیه‌پذیر و حتی الزامی ساخت.

در حال حاضر بخش قابل توجهی از نیازهای بازارهای داخلی به مواد شیمیایی پتروشیمی در داخل تولید می‌گردد، اما با وجود مزیت‌های نسبی ایران، سرمایه‌گذاری برای توسعه این صنعت و توجه به بازار جهانی ضروری است.

خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» در گفت‌وگو با آقای دکتر منصور معظمی مدیرعامل شرکت بازرگانی پتروشیمی، وضعیت کنونی و آینده صنایع پتروشیمی ایران را چنین شرح داد. ماحصل این گفت‌وگو را با هم می‌خوانیم.

■ صنعت پتروشیمی ایران در دومین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی کشور چه تحولاتی را پشت سر گذاشت و به چه موفقیت‌هایی دست یافت؟

□ شاید در ابتدا بد نباشد تعریفی مجدد از مرحله‌بندی طرح‌های پتروشیمی و در واقع توسعه این صنعت داشته باشیم. بنا به دلایلی که ذکر خواهد شد، توسعه صنعت پتروشیمی در قالب

برنامه‌های توسعه اقتصادی کشور، زمان‌بندی نشده و از مرحله‌بندی خاص خود تبعیت می‌کند. اجرای طرح‌های پتروشیمی به لحاظ مسایل ویژه‌ای که از اولین مرحله یعنی اخذ پروانه (لیسانس) و مهندسی پایه آغاز شده و به مرحله مهندسی تفصیلی، ساختمان و نصب، پیش راه‌اندازی و در نهایت بهره‌برداری ختم می‌شود، پیچیدگی‌های متعددی دارد و با ملحوظ نمودن مشکلات داخلی

و خارج از حیطه اختیار، در عمل وضعیت به گونه‌ای شده که امکان تطابق زمانی با برنامه‌ریزی‌های کلان کشور را کمرنگ ساخته و به‌طور مشخص نمی‌توان شروع و پایان اجرای طرح‌ها را مقارن با برنامه‌های پنج‌ساله منظور نمود. لذا پتروشیمی با نگاهی کلان به مجموعه طرح‌های موردنظر خود و تقدم و تأخر اجرایی آنها به مرحله‌بندی طرح‌ها پرداخته است.

سهم پتروشیمی ایران در بازار جهانی به دست آید.

همچنین از بعد تطبیق فن آوری داخلی با خارجی، درصدد است که با سرمایه گذاری در امر تحقیق و توسعه از طریق داخلی سازی و جایگزینی واردات، بخش قابل ملاحظه ای از مواد و قطعات مصرفی (اعم از مواد شیمیایی، کاتالیست ها، مکانیک، برق و ابزار دقیق) در داخل کشور تأمین شود که روند آن به شرح ذیل می باشد:

سال	درصد	مبلغ (میلیون دلار)
۷۷	۴/۳	۷/۲
۷۸	۱۸/۲	۳۰/۲
۷۹	۲۸/۷	۴۷/۶
۸۰	۴۲	۶۹/۸
۸۱	۵۳/۵	۸۸/۹
۸۲	۶۴/۷	۱۰۷/۴
۸۳	۷۱/۶	۱۱۸/۹

■ آیا اجرای طرح های پتروشیمی در آینده بر اساس تگرش صادراتی انجام می شود؟

□ تمام طرح های برنامه سوم توسعه در جهت صادرات محصولات پتروشیمی است. البته نیاز داخلی از طریق ده طرح در دست اجرا تأمین می شود. امروز بخش عمده ای از نیازهای بازار داخلی پاسخ داده شده است و به جز در تولید دو تا سه محصول که کمبود وجود دارد، بقیه محصولات پتروشیمی به طور کامل در کشور تولید و پس از تأمین نیاز داخلی، مازاد آن صادر می شود.

طرح هایی که باید در برنامه سوم توسعه به مورد اجرا گذاشته شوند، در منطقه عسلویه اجرا میشوند و صادرات گرا هستند. بنابراین امید می رود با اجرای این طرح ها میزان صادرات محصولات پتروشیمی در نخستین سال

افزوده بیشتر و در عین حال منطبق بر فن آوری روز، نسبت به جذب فن آوری و احداث طرح های نظیر پلیمرهای مهندسی اقدام شده است که نقطه عطفی در صنعت پتروشیمی ایران محسوب می گردد.

■ آخرین آمار صادراتی محصولات پتروشیمی در سال جاری را ذکر فرمایید.

۱.۱ حدود ۵۳۸ میلیون دلار انواع محصولات پتروشیمی در یازده ماه نخست سال ۱۳۷۸ صادر شده که این رقم در مقایسه با مدت مشابه سال قبل که ۴۲۳ میلیون دلار بود، حدود ۲۷ درصد افزایش نشان می دهد. میزان تناژ صادراتی نیز در ۱۱ ماهه اول امسال ۲ میلیون و ۷۳۰ هزار تن بود که نسبت به سال گذشته ۷۰۰ هزار تن کمتر بوده است.

این ارقام نشان می دهد قیمت هر تن محصول پتروشیمی در سال جاری بالاتر از سال قبل بوده است. هر تن محصولات پتروشیمی در سال ۱۳۷۸ به قیمت ۱۹۵ دلار صادر شد، در صورتی که این قیمت در سال ۱۳۷۷ به میزان ۱۲۷ دلار بود.

■ در سومین برنامه توسعه اقتصادی کشور، صنعت پتروشیمی چه جایگاهی خواهد یافت؟

□ در مرحله بعدی توسعه صنایع پتروشیمی که به لحاظ زمان بندی اجرایی سال های ۸۴-۷۹ را در بر می گیرد، در نظر است پنج مجتمع پتروشیمی یکی در بندر امام (الفین هشت) و چهار تای دیگر در منطقه عسلویه که در واقع قطب جدیدی در صنعت پتروشیمی می باشد، ایجاد شود. (طرح های الفین نهم، آروماتیک چهارم، الفین دهم، متانول چهارم)

بر این اساس، امید است با افزایش حجم تولیدات و صادرات، تغییرات قابل توجهی طی سال های آتی در نسبت و

به هر حال، در پایان موفقیت آمیز اجرای نخستین برنامه توسعه، شرکت ملی صنایع پتروشیمی در مسیر تحقق اهداف راهبردی خود در سال ۱۳۷۵ با بازنگری بر طرح های اجرایی و بررسی های فنی و اقتصادی، اقدام به انتخاب ۱۰ طرح با طیف متنوع محصولات نمود. محدوده زمانی اجرای این طرح ها سال های ۷۶ تا ۸۰ را در بر می گیرد که در واقع ترکیبی از مرحله اول و بخشی از مرحله دوم طرح های توسعه ای صنعت پتروشیمی می باشد.

تصویر برنامه های در حال اجرای پتروشیمی شامل ۱۰ طرح با ظرفیت ۶ میلیون تن و با سرمایه گذاری ۳ میلیارد دلار می باشد. خوشبختانه می توان گفت تقریباً تمام کارهای تأمین مالی (فاینانس) طرح ها انجام شده است و مجلس شورای اسلامی هم در قالب تبصره های قانون بودجه، این اجازه را به پتروشیمی داده است. از مجموع این ۱۰ طرح، طرح متانول خارک به تازگی راه اندازی شد و طرح های پارازایلین بندر امام و MTBE در سال ۷۹ به بهره برداری خواهند رسید.

نکته مهم در اجرای طرح های موجود، در واقع تغییر نگرشی است که در بحث کلان صنعت می توان به آن رسید. در نخستین برنامه توسعه اقتصادی، هدف گذاری پتروشیمی، تأمین نیازهای داخلی و جلوگیری از واردات مواد اولیه پتروشیمی بود و با همین هدف نیز تقریباً بدون نگاه به بازارهای جهانی به انتخاب و اجرای طرح ها پرداخت. در حالی که در برنامه دوم تقریباً ضمن رسیدن به نقطه ای که بخش عمده ای از نیازهای داخلی تأمین شود، نگاه جدی نیز به صادرات شده و به عنوان یکی از اهداف، مورد توجه قرار گرفت. همچنین در برنامه دوم با تأکید بر تخصصی ساختن تولیدات و جهت دهی صنایع پایین دست به تولید محصولاتی با ارزش

اجرای برنامه چهارم یعنی در سال ۱۳۸۴ به ۵ میلیارد دلار برسد.

تا امروز در صنعت پتروشیمی آنچه که در برنامه آمده، اجرا شده است. جهت‌گیری آینده صنعت پتروشیمی به‌طور کلی صادراتی است. اشاره می‌شود ارزش محصولات پتروشیمی در سال اول برنامه چهارم ۷/۵ میلیارد دلار است که ۲/۵ میلیارد دلار آن برای مصرف داخلی و بقیه صرف صادرات می‌شود.

■ میزان صادرات محصولات پتروشیمی در طول برنامه سوم توسعه را ذکر فرمایید.

□ مجموع ارزش صادرات محصولات پتروشیمی در سومین برنامه توسعه حدود ۷ میلیارد و ۶۲ میلیون دلار برآورد شده است. ارقام صادراتی در سال‌های مختلف به شرح زیر است:

سال	صادرات (میلیون دلار)
۱۳۷۹	۶۹۴
۱۳۸۰	۷۴۳
۱۳۸۱	۱۲۲۶
۱۳۸۲	۱۴۲۳
۱۳۸۳	۲۹۷۶
جمع برنامه	۷۰۶۲

■ صنعت پتروشیمی ایران در فرآیند توسعه خود در دو برنامه توسعه اقتصادی (اول و دوم) با چه موانع و مشکلاتی روبه‌رو شد؟

[۱] بررسی تمام مشکلات صنعت پتروشیمی در برنامه‌های اول و دوم توسعه اقتصادی کشور، به‌طور قطع نیازمند یک فرآیند تحقیقاتی با رعایت کلیه عوامل محرکه و بازدارنده و همچنین آگاهی از شرایط محیطی و زمانی می‌باشد.

شاید در یک دسته‌بندی به‌منظور بررسی مشکلات صنعت، بتوان حوزه و گستره صنعت پتروشیمی را به سه دسته

ذیل تقسیم نمود که نقش هر یک (به‌صورت زنجیروار و مرتبط) در موفقیت و یا عدم موفقیت پتروشیمی و تحصیل اهداف کمی کاملاً آشکار و مبرهن می‌باشد:

الف) اجرای طرح و دوران ساختمان
ب) مرحله تولید

ج) عملیات بازرگانی
مشکلات گریبانگیر پتروشیمی، همچون مشکلات دیگر بخش‌های صنعتی به‌طور عمده متأثر از عوامل کلان کشور می‌باشد. اگر نیم‌نگاهی به آمارها داشته باشیم، متوجه می‌شویم که در برنامه اول توسعه، علی‌رغم پیش‌بینی ۱۷۸۳۶ میلیون دلار صادرات کالای غیرنفتی، فقط توانستیم ۱۱۷۱۷ میلیون دلار صادرات داشته باشیم (۶۶ درصد).

قدر مسلم آن است که در بخش صنعت عدم موفقیت آشکارتر می‌باشد. برنامه صادرات کالای صنعتی در حالی که ۹۱۱۰ میلیون دلار پیش‌بینی شده بود، اما فقط ۲۴۴۵ میلیون دلار یا ۲۷ درصد برنامه اول تحقق یافت. در سه سال اول برنامه دوم نیز اختلاف برآورد همچنان دیده می‌شود. در حالی که انتظار می‌رفت طی سال‌های ۷۶-۷۴ در مجموع ۱۴/۶ میلیارد دلار کالای غیرنفتی صادر شود، اما در عمل از صدور کالاهای غیرنفتی ۹/۴ میلیارد دلار درآمد ارزی عاید کشور شد.

اگر قدری منصفانه به ریشه‌یابی مسایل پردازیم و دلایل تحقق نیافتن اهداف برنامه اول و دوم ارزیابی گردد، شاید بتوان دلایل عمده را به شرح ذیل دسته‌بندی نمود:

الف) مبالغه‌آمیز بودن اهداف کمی در بخش صنعت

ب) حاکمیت مطلق بخشی‌نگری

ج) ناتوانی در تعیین اولویت‌ها و

تخصیص منطقی منابع

د) سیاست‌های متغیر و بی‌ثباتی در

نظام پولی - بانکی
اگر به صورت مشخص بخواهیم حوزه این بحث را در صنعت پتروشیمی متمرکز نماییم، با دو دسته عوامل درونی و بیرونی (محاطی و محیطی) (قابل کنترل، خارج از اختیار) روبه‌رو خواهیم شد.

مجموعه این عوامل را اگر بخواهیم تحت چند سرفصل کلی و کلیدی تعریف نماییم، شاید بتوان به دسته‌بندی ذیل دست یافت:

۱- مشکلات و موانع اداری و قانونی نظیر:

- نبود شفافیت و امنیت لازم در زمینه مشارکت‌های خارجی

- مشکلات سساختاری و دیوانسالاری حاکم بر سازمان‌ها و اقدامات موازی یا غیرهمسو

- سیاست غیراصولی قیمت‌گذاری محصولات

- تأکید بر منافع کوتاه‌مدت مصرف‌کننده داخلی

- مسایل گمرکی

- عدم تبیین سیاست مشخص در قبال جامعه جهانی (به فرض عضویت در سازمان جهانی تجارت)

- پیروی نکردن از یک خط مشی صادراتی ثابت

۲- مسایل مالی

- نرخ‌های متعدد ارز و تغییرات مکرر

- تورم

- ناهماهنگی بسین بخش‌های اقتصادی و به تبع آن نیازهای سرمایه‌ای کلان

- کمبود منابع ریالی و ناکفایی نقدینگی

- بی‌توجهی به توجیه اقتصادی - فنی در سرمایه‌گذاری‌ها و در نتیجه اتلاف

پتروشیمی در آینده بتوانند از طریق مشارکت این مشکل را حل کنند. همکاری مشترک با شرکت‌های معتبر اروپایی اگر جدی تر گرفته شود و شرکت‌های معظم اروپایی که در امر صنعت پتروشیمی فعال هستند، خواهان همکاری با ایران باشند، در آینده این معضل حتماً برطرف خواهد شد.

■ نظر به اینکه صدور فرآورده‌های پتروشیمی زمینه اصلی توسعه در این صنعت است، سیاست احداث صنایع پتروشیمی بر چه اساسی استوار است؟
 ۱) به طور اصولی، ایجاد واحدهای تولیدی که ارزش افزوده بیشتری دارند، مورد توجه قرار می‌گیرند. نگاه این صنعت به مواد پلیمری است و این سیاست در برنامه سوم به طور کامل دنبال خواهد شد.

تولید اقلام ریز این مواد در طول برنامه سوم به این شرح توسعه می‌یابد.
 - الفین ۱/۴ میلیون تن
 - آروماتیک چهارم ۱/۵ میلیون تن
 - الفین دهم ۱/۷ میلیون تن
 - متانول چهارم ۱ میلیون تن
 ضمناً انواع پلی‌اتیلن‌ها، پلی‌پروپیلن‌ها و پلی‌استایرن‌ها، محصولات عمده‌ای هستند که در سومین برنامه توسعه اقتصادی تولید می‌شوند.

البته ظرفیت‌های تولیدی در آینده در مقیاس‌های کلان خواهد بود. برای مثال ظرفیت واحد پلی‌اتیلن اراک اینک ۶۰ هزار تن است، اما ظرفیت مجتمع پلی‌اتیلن که در سلویه احداث می‌شود، ۷۰۰ هزار تن است. به هر میزان پروژه‌ها بزرگتر باشد، قیمت تمام شده محصول تولیدی پایین‌تر خواهد بود. در برنامه اول به این موضوع پرداخته نشد.

■ برای صادرکنندگان محصولات پتروشیمی چه نوع تشویق‌هایی را در نظر گرفته‌اید؟

□ در طول سال گذشته حدود یک

تاخیرهای زمانی در اجرا، ضعف در تصمیم‌گیری و... را به دنبال داشته باشد. نهایت آن که، عمده ایراد نظام برنامه‌ریزی در کل اقتصاد و به تبع آن بخش‌های صنعتی و بازرگانی را می‌توان ناشی از ناسازگاری درونی اهداف و سیاست‌های برنامه دانست که اغلب باعث چرخش در سیاست‌ها و دور شدن بودجه‌های سالانه از ارقام برنامه می‌گردد.

برای مثال، در برنامه دوم با وجود آن که تعدیل قابل ملاحظه‌ای در قیمت‌های انرژی، آب، ارتباطات، حقوق و عوارض گمرکی منظور گردید، نرخ ارز شناور و رشد نقدینگی ۱۲/۵ درصد منظور شده است، اما به دلیل برآورد اشتباه در میزان تورم، متوجه می‌شویم که در عمل با بروز تورم شدید، سیاست‌هایی نظیر شناور شدن ارز و... به فراموشی سپرده می‌شود و صادرات را دچار لطمه و خسارت می‌نماید.

در طراحی سیاست‌های بازرگانی نیز نظرات کارشناسی کمیته‌های ذی‌ربط در نهایت توسط سازمان برنامه و بودجه به شدت تغییر می‌یابد و آنچه که در قالب برنامه تنظیم می‌گردد، با نظرات کارشناسی اختلافات فاحش دارد.

■ آینده پروژه‌های صادراتی پتروشیمی را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

□ با توجه به تجربه‌ای که در برنامه‌های اول و دوم توسعه به دست آمده است، به طور قطع پروژه‌های اجرایی در آینده، ارزان‌تر تمام خواهد شد.

البته مشکل دانش فنی مهمترین مشکل فراروی صنعت پتروشیمی در ایران است. بهترین دانش فنی در این صنعت را شرکت‌های آمریکایی دارند که به دلیل تحریم اقتصادی ایران از سوی دولت آمریکا، امکان دستیابی به فن‌آوری‌های برتر وجود ندارد.

امید می‌رود همکاران فعال در صنعت

منابع

- عدم توازن در منابع محدود و مصارف گسترده

- بی‌دقتی و کم‌توجهی در برآوردهای اولیه

- مشکلات و مسایل ناشی از نظام بانکی

۳- روش‌ها و مدیریت

- کمبود برنامه‌ریزی در مباحث نیروی انسانی، مالی و...

- ناپختگی در تعیین اولویت‌های اقتصادی

- کم‌اثر بودن روش‌های آموزشی - اجتناب از فراگیری تجارب و رفتارهای آزموده شده

- کم‌توجهی به تحقیق و توسعه - مشکلات آماری و اطلاعاتی

۴- نیروی انسانی

- کمبود انگیزه - کم‌توجهی به نظام شایسته‌سالاری و مهارت‌پروری

- تشویق بر اساس کارآیی - اصلاح نظام پرداخت

- ایجاد نمودن ساختارهای مناسب جهت رشد کارکنان

- نبود فرهنگ و دانش مؤثر در امر صادرات

اگر با نگاهی سیستمی به هر یک از این عوامل توجه شود و تأثیرات آن در یک فرآیند علت و معلولی مورد توجه قرار گیرد، متوجه خواهیم شد که گاهی هر یک از موارد فوق می‌تواند به تنهایی نقش تخریبی در کل نظام کاری ایفا نموده و همه چیز را تحت‌الشعاع خود قرار دهد.

برای مثال ضعف در راهبری و هدایت منطقی سیستم می‌تواند تبعاتی نظیر بی‌ثباتی، افزایش مخاطره (ریسک) و تهدید، تضییع فرصت‌ها، ناتوانی در تأمین منابع، بی‌انگیزگی کارکنان،

میلیارد ریال بابت تشویق صادرات به صادرکنندگان پرداخت شد. این رقم در ۱۱ ماهه نخست امسال به ۳ میلیارد ریال بالغ شد. آن دسته از صنایعی که به صادرات علاقه‌مند بودند، مورد حمایت قرار گرفتند و به بازاریابی و صادرات آنان کمک شد.

شرکت بازرگانی پتروشیمی همیشه آماده است صنایع پایین‌دستی را در امر بازاریابی و صادرات از لحاظ سخت‌افزاری و نرم‌افزاری کمک کند و دفاتر خارج از کشور این شرکت آماده خدمات‌رسانی به بخش خصوصی است.

■ صنعت پتروشیمی در تأمین نیازهای بازار داخلی و توجه به بازارهای خارجی در برنامه دوم چگونه عمل کرده است و در برنامه سوم چه پیش‌بینی برای فروش داخلی و صادرات محصولات پتروشیمی شده است؟

□ همان‌گونه که اشاره شد، در برنامه اول، هدف عمده تأمین نیازهای داخلی بود. در مرحله بعد و به تعبیر شما برنامه دوم، سعی بر انجام تولیدات تخصصی‌تر برای تأمین نیازهای داخلی و حضور نسبی در بازارهای جهانی بود. اما در برنامه سوم تأکید جدی بر جهانی ساختن ظرفیت‌ها و ایجاد طرح‌هایی در مقیاس جهانی است. به عنوان مثال ظرفیت متانول شیراز در برنامه اول ۹۰ هزار تن بود که در برنامه دوم طرح متانول با ظرفیت ۶۶۰ هزار تن احداث شد و در برنامه سوم متانولی با ظرفیت یک میلیون تن احداث خواهد شد که به تبعیت از

«منحنی فراگیری» هزینه آن به مراتب کمتر و سهم ساخت داخلی آن بیشتر از دو طرح قبلی خواهد بود.

وضعیت کلی صنایع پتروشیمی در سال ۸۳ که در واقع کلیه طرح‌های برنامه دوم به ظرفیت ۱۰۰ درصد رسیده‌اند و چهار تا از طرح‌های برنامه پنج‌ساله سوم نیز با ظرفیت ۸۰ درصد در مدار تولید خواهند بود، به شرح ذیل صفحه است.

■ تولید انواع محصولات پتروشیمی طی امسال چه میزان است؟

□ در ۱۱ ماهه اول امسال ۱۰ میلیون ۳۳ هزار تن مواد پتروشیمی در ایران تولید شد که پیش‌بینی می‌شود تا پایان سال به ۱۱ میلیون تن برسد. ظرفیت صنایع پتروشیمی ایران اینک ۱۳/۵ میلیون تن در سال است.

تولید محصولات پتروشیمی در سال جاری نسبت به سال گذشته حدود یک درصد کاهش دارد که ناشی از کاهش تولید در مجتمع‌های رازی و خارک است. ضمناً «خوراک» به اندازه کافی در اختیار مجتمع‌های تولیدی قرار نگرفته است.

■ با تکمیل طرح‌های در دست اجرا و احداث واحدهای جدید در برنامه سوم، آیا باز هم در مجموعه صنعت پتروشیمی حلقه‌های مفقوده وجود خواهد داشت؟

۱۱ طبیعی است که به لحاظ تنوع فراوان محصولات پتروشیمی به صورت عام و پلیمرها به صورت خاص، از بعد مسایل فنی و اقتصادی، امکان تولید همه آنها در کشور موجود نمی‌باشد. مسایل و

پارامترهای بسیاری در مقطع پذیرش و انتخاب یک طرح مدنظر کارشناسان می‌باشد که در نهایت در صورت توجیه‌پذیری به یک حداقل ظرفیت اقتصادی (Minimum Economic Capacity) می‌رسد. یعنی اگر طرحی با ظرفیت کمتر از میزان تعریف شده احداث شود، به لحاظ اقتصادی دارای مشکل خواهد بود و اجرای آن توصیه نمی‌شود.

به همین سبب طبیعی است که همواره امکان تولید هر آنچه که مورد نیاز مصرف‌کنندگان می‌باشد، به لحاظ اقتصادی وجود ندارد و از دید فرآیندی نیز امکان‌پذیر نمی‌باشد، پس به‌طور قطع همواره حلقه‌های مفقوده‌ای در فرآیند تولید و مصرف وجود خواهد داشت که با واردات آنها مشکل قابل رفع و رجوع می‌باشد.

از سوی دیگر در خصوص برخی از پلیمرها، علی‌رغم ظرفیت‌سازی‌های صورت گرفته در کشور، نیاز بسیار زیاد است که برای حفظ منافع مصرف‌کنندگان و ثبات قیمت‌ها و استمرار تولید در کشور، پتروشیمی اقدام به واردات آنها نموده است. برای مثال می‌توان به واردات ۱۰ هزار تن PE و PP در سال جاری اشاره کرد که کمک بسیاری به ایجاد آرامش در نزد صنایع پایین‌دست نمود. پتروشیمی نیز با وجود نیازهای ارزی خود و با توجه به قیمت‌های مناسب جهانی هیچ‌گونه صادراتی (در زمینه PP و PE) در سال جاری نداشته است.

فروش داخلی (میلیارد دلار)	صادرات (میلیون دلار)	۱۳۸۳
۴۹۶۹	۵۸۰	مجتمع‌های موجود
۳۹۳۲	-	طرح‌های برنامه دوم (۱۰ طرح)
۱۳۱۴	-	طرح‌های برنامه سوم (چهار طرح با ظرفیت ۸۰ درصد)
۱۰۲۱۱۵	۵۰۰۰	عملکرد

به هر حال سعی بر آن است که با ادراک واقعی‌تری از نیازهای مصرف‌کنندگان و دریافت علایم بازار نسبت به پر نمودن این شکاف‌ها از طریق سرمایه‌گذاری‌های جدید اقدام شود.

از سوی دیگر پتروشیمی علاوه بر مسؤلیت حمایت از تولیدگران داخلی، رسالت هدایت آنها را نیز برعهده دارد، از این رو است که در ارزیابی طرح‌های آتی، به سمت انجام تولیدات تخصصی‌تر و با کاربری جدیدتر، گرایش دارد که بالطبع صنایع پایین‌دست را نیز دنبال خود خواهند کشاند.

■ آیا در بخش پتروشیمی به حضور و مشارکت بخش خصوصی در اجرای پروژه‌های جدید توجه شده است

البته اطلاعات صحیح درباره میزان سرمایه‌گذاری غیرمستقیم در صنایع پتروشیمی (فعالیت بخش خصوصی در صنایع پایین‌دست) در اختیار این شرکت نمی‌باشد. لیکن در ارتباط با سرمایه‌گذاری مستقیم بخش خصوصی در صنایع پتروشیمی می‌باید اذعان داشت که فرآیند خصوصی‌سازی به عنوان یک اصل حیاتی برای توسعه پتروشیمی در ایران در مجموعه صنعت پذیرفته شده است. به همین منظور برنامه‌هایی برای تشویق بخش خصوصی جهت حضور و فعالیت در پتروشیمی طرح‌ریزی شده است که می‌توان به حمایت از سرمایه‌گذاران و ایجاد تسهیلات فنی و اقتصادی برای مشارکت جدی‌تر آنان اشاره نمود.

هم‌اکنون طرح‌های ذیل به بخش خصوصی جهت اجرا واگذار شده است.

نام طرح	ظرفیت (هزارتن)
PP	۱۶۰
پلی‌اتیلن خطی	۳۰۰
PP	۸۰
ABS	۳۵
MTBE	۵۰
PP	۵۰
PET	۶۰

همچنین در جهت جلب مشارکت‌های خارجی در حال حاضر نسبت به مذاکره در پاره‌ای موارد نهایی ساختن طرح‌هایی نظیر LDPE، الفین‌ها اقداماتی شده است.

همچنین در راستای واگذاری سهام شرکت‌های موجود، اقدامات جدی از سال‌های قبل آغاز شده که می‌توان به نمونه‌های شرکت کرین اهواز، پتروشیمی آبادان، پتروشیمی فارابی در سال‌های قبل و واگذاری سهام پتروشیمی‌های خارک، اراک، اصفهان در سال جاری اشاره کرد.

لازم به توضیح است که یکی از طرح‌های واگذار شده به بخش خصوصی به نام پلی‌پروپیلن با ظرفیت ۵۰ هزار تن به‌تازگی در مجاورت پتروشیمی تبریز راه‌اندازی شد که نیاز داخلی را به‌طور کامل برطرف خواهد ساخت. این در حالی است که نزدیک به ۲۰ میلیون دلار در سال جاری PP با هدف رفع نیاز داخلی وارد شد و از سال آتی انشاء... علاوه بر این که نیازی به این امر نخواهد بود، زمینه صادرات هم فراهم خواهد شد.

■ در زمینه جلب سرمایه‌گذاران خارجی چه برنامه‌هایی در دست اجرا دارید؟

مقرر شده است در اردیبهشت ماه ۱۳۷۹ دومین همایش بین‌المللی پتروشیمی برگزار شود که شناخت بازارهای خارجی و انجام مشارکت خارجی با شرکت‌های معتبر از اهداف اصلی آن است.

به عقیده من توسعه صنعت پتروشیمی بدون استفاده از منابع بخش خصوصی داخلی و سرمایه‌گذاری خارجی میسر نیست و باید هر چه سریع‌تر موانع عمده جذب سرمایه‌گذاری خارجی از میان برداشته شود و با ایجاد فضای مطلوب سرمایه‌گذاران خارجی را به مشارکت جلب کرد.

تصور می‌کنم ایران به دلیل مزیت‌های فراوان می‌تواند محل امنی

برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی باشد. سرمایه‌گذار خارجی به‌طور کلی دنبال سود است. بنابراین اگر چنین فرصتی برایش در ایران فراهم نشود، عنصر سرمایه‌بیکار نمی‌نشیند و دنبال محل امن برای به‌کارگیری سرمایه خود می‌گردد.

امروز بسیاری از کشورها و دولت‌ها پدیده سرمایه‌گذاری را کاری ارزشمند و مقدس تلقی می‌کنند و برای سرمایه‌گذار قسداست و ارزش قایل هستند. لذا سرمایه‌های سرگردان به سمتی سوق پیدا می‌کند که امنیت سرمایه‌گذاری در آنجا حاکم باشد.

میزان سرمایه‌گذاری‌های خارجی در سطح جهان حدود ۳۰۰ میلیارد دلار است که سهم ایران از آن تقریباً صفر است.

■ برنامه‌های سال آینده شرکت بازرگانی پتروشیمی در زمینه صادرات را ذکر فرمایید.

۱- انجام فعالیت تجاری در صحنه بین‌المللی، زیرا این شرکت تاکنون فقط بازاریابی و فروش محصولات پتروشیمی ایران در بازارهای خارجی را عهده‌دار بود. اما بر اساس مصوبه هیأت وزیران در سال جاری شرکت بنا دارد شرکتی را برای فعالیت‌های بازرگانی در خارج از کشور تأسیس کند تا به خرید و فروش محصولات پتروشیمی در صحنه بین‌المللی بپردازد.

در سال جاری سه محموله پتروشیمی در صحنه بین‌المللی دادوستد شد که تجربه مطلوبی بود. این شرکت در سال ۱۳۷۹ فعال خواهد شد.

۲- انجام مشارکت با شرکت‌های معتبر خارجی فعال در رشته پتروشیمی که تاکنون با آنان مرادوات بازرگانی در سطح بین‌المللی برقرار کرده است.

۳- ارائه خدمات و تسهیلات عمده در زمینه صادرات محصولات پایین‌دستی صنعت پتروشیمی.

۴- تأمین نیازهای صنایع پایین‌دست

در آن دسته از محصولاتی که امکان تولید و یا واردات آن توسط بخش خصوصی نباشد.

در بخش داخلی نیز ارائه خدمات کارشناسی و خدمات فنی به واحدهایی که مواد پتروشیمی را مصرف می‌کنند، همچنین برگزاری همایش‌های آموزشی فنی برای مصرف‌کنندگان.

در بخش داخلی ارائه خدمات بیشتر به مشتریان و راه‌اندازی نمایندگی‌ها در استان‌ها یا مراکز عمده مصرف محصولات پتروشیمی نیز جزو برنامه‌های این شرکت است.

■ آیا مشکلی در جهت صادرات محصولات پتروشیمی پیش رو ندارید؟

۱۱ با ظرفیت واحدهای موجود و طرح‌های توسعه‌ای که در حال اجرا است، تا پایان سومین برنامه توسعه اقتصادی کشور هیچ‌گونه مشکلی در امر صادرات وجود نخواهد داشت.

■ با توجه به این که عربستان سعودی یکی از رقبای عمده صادرکننده محصولات پتروشیمی در منطقه است، آیا این رقیب عمده مانعی برای صدور محصولات ایران به وجود نمی‌آورد؟

۱۲ بازار صدور محصولات پتروشیمی کاملاً رقابتی است و چنین بازاری نیز «نعمت» به‌شمار می‌آید. عربستان سعودی در زمینه صنعت پتروشیمی بهترین فن‌آوری را به‌کار گرفته است و عملکرد خوبی در صحنه بین‌المللی دارد.

این کشور حدود ۱/۵ برابر ایران محصولات پتروشیمی تولید می‌کند. اما ایران به لحاظ بازاریابی و فروش، هیچ‌گونه مشکلی با عربستان سعودی ندارد.

در برخی بازارها که دو کشور دارای منافع مشترک هستند، با یکدیگر کاملاً هماهنگ عمل می‌کنند. آنها در منطقه با یکدیگر کنار آمده‌اند و هیچ‌گاه روی دست هم بلند نمی‌شوند. روابط بین دو

کشور در زمینه تجارت محصولات پتروشیمی در صحنه جهانی، روابط بسیار منطقی، حسنه و بر اساس حفظ منافع طرفین است.

■ دفاتر خارجی شرکت بازرگانی پتروشیمی که در جهت صادرات عمل می‌کنند، در کدام کشورها تأسیس شده‌اند؟

□ شرکت بازرگانی پتروشیمی در ۶ کشور امارات متحده عربی، چین، هند، سنگاپور، انگلستان و آلمان دفتر دارد. این دفاتر با وجود آنکه فقط یک سال سابقه فعالیت دارند، توانسته‌اند واسطه‌های بین‌المللی را حذف کنند و مستقیم وارد بازار دادوستد شوند.

آنها اطلاعات به‌هنگام از رقیب دارند و محصولات تولیدی ایران را به مصرف‌کننده حقیقی می‌فروشند. فعالیت این دفاتر فقط به صادرات اختصاص ندارد، بلکه سایر مباحث مربوط به پتروشیمی را دنبال می‌کنند. در آن دفاتر افرادی که تجربه دارند، به‌کار گرفته شده‌اند. با این وجود هنوز ارزیابی دقیق فعالیت آنها زود است.

■ آیا می‌توان آماری از عملکرد صنایع پایین دست پتروشیمی در زمینه صادرات ارائه داد؟

□ شاید امکان برآورد دقیقی از صنایع پایین‌دستی پتروشیمی به دلیل تنوع بسیار زیاد محصولات و به‌ویژه پلیمرها وجود نداشته باشد. تولیدگران نایلون، سایلکس، ظروف پلاستیک، گالن‌ها، لوله‌های پلاستیکی آب و برق و فاضلاب، ظروف خانگی و صنعتی، الیاف و موکت، گونی، فوم بسته‌بندی، لاستیک، قطعه‌سازی‌ها، شسوینده‌ها، کودها، صنایع غذایی، صنایع نظامی و... طیف عظیمی از مصرف‌کنندگان صنایع پتروشیمی را تشکیل می‌دهند که در آن از واحدهای بسیار کوچک و ابتدایی تا صنایع پیچیده با سرمایه‌گذاری‌های بسیار بالا یانت می‌شود.

آمار ما به صورت برآوردی و نه دقیق، حکایت از بهره‌گیری حدود

۸۰۰۰ واحد پایین دست از محصولات تولیدی پتروشیمی است که به‌طور قطع با فرآیندهای مختلف و بر حسب نوع مصرف و کاربری هر یک به سهم خود در ایجاد ارزش افزوده و اشتغال (اعم از مستقیم و غیرمستقیم) نقش فعالی دارند.

در رابطه با میزان صادرات صنایع پایین‌دست هم اطلاعات را باید از گمرکات و مسئولین امر جویا شد و نمی‌توان به صورت دقیق بر حسب میزان مواد اولیه فروخته شده به صنایع پایین‌دست، به میزان صادرات آنها پی برد. زیرا هر یک از صنایع با توجه به نوع تولید، ضریب مصرفی خاصی دارند و به نسبت تعریف شده‌ای در محصول نهایی خود از مواد پتروشیمی استفاده می‌کنند. بر اساس آمارهای قطعی منابع آماری گمرک طی سال ۷۷ مقدار ۴/۴ میلیون تن انواع کالاهای غیرنفتی به ارزش ۳۰۱۳ میلیون دلار به خارج صادر شد. بر همین اساس بیشترین ارزش صادرات غیرنفتی در سال ۷۷ متعلق به «مواد نساجی و مصنوعات آن» بوده که حدود ۲۲/۳ درصد ارزش کل صادرات غیرنفتی را تشکیل داد. سرفصل صادرات برخی از اقلام تولیدی صنایع پایین‌دست که هر یک به تناسب نوع تولید از محصولات پتروشیمی استفاده می‌کنند (برای سال ۱۳۷۷) به شرح ذیل است. طبیعی است به علت محدودت وسیع کاربری تولیدات پتروشیمی در عمل امکان محاسبه کل صادرات مرتبط با صنایع پتروشیمی مقدور نمی‌باشد.

محصولات صنایع	
شیمیایی و وابسته	۲۶۷/۵ میلیون دلار
مواد پلاستیکی	۱۱۹ میلیون دلار
الیاف مصنوعی	۵/۷ میلیون دلار
دوده صنعتی	۱/۵ میلیون دلار
تایر و لاستیک	۶/۵ میلیون دلار
انواع موکت	۲۲ میلیون دلار